

Sanayici doğalgazda pozitif ayrım istiyor

Son bir yılda doğalgaza gelen %54 zam, maliyetleri sürekli artırdı. İş dünyası üretimin olumsuz etkilenmemesi için fiyatlarda 'sanayi indirimi' bekliyor

Elektrik zammının şokunu henüz atlatamayan **sanayi** kesimi, son gelen doğalgaz zammı ile iyice köşeye sıkıştı. Bu maliyet artışının üretim, ihracat ve istihdamda büyük kayıp yaratacağından endişe duyan üreticiler, doğalgazda 'sanayi indirimi' talep ediyor. Doğalgaz fiyatlarına son olarak 1 Eylül itibarıyla yüzde 14.90 zam yapıldı, bir yılda beş kez zam ve bir kez indirimle fiyat artışı yüzde 53.8'i buldu. Konuyla ilgili ilk tepki **İSO Başkanı Erdal Bahçivan**'dan geldi. Bahçivan yaptığı yazılı açıklama-

mada zam kararının gözden geçirilmesinde her açıdan fayda gördüklerini vurguladı. DÜNYA'nın görüşlerine başvurduğu iş dünyası temsilcileri enflasyonun düşüş eğilimine girdiği şu dönemde ekonomik büyümenin sektöre uğramaması için doğalgazda **sanayiciye** ayrıcalık tanımmasını istiyor. Uluslararası piyasalarda doğalgaz fiyatlarında yüzde 50 düşüş görülürken Türkiye'de tam tersinin olması **sanayicilerin** dünya ile rekabet gücünü de iyice azaltıyor. **OSMAN KILIÇ/ÖZ**

İŞ YAPMA ENERJİSİ DÜŞÜYOR

Haluk Erceber:
Zamlardan dolayı **sanayici** son derece mutsuz ve kırıngın

Timur Erk:
Maliyetler yükselecek ve enflasyonu da körüklemiş olacak

Kenan Yavuz:
İhracatçının maliyeti devlet tarafından desteklenmeli

Ergun Hadi Türkay:
Bu zamlarla iş dünyasının da enerjisi düşüyor

Celalettin Kesikbaş:
Zamlar kaçınılmazsa ödemede taksitlendirme yapılmalı

Doğalgazda 'sanayi' indirimi' talebi

Doğalgaz son bir yılda yapılan toplam zam yüzde 53'ü aştı, **sanayici** isyan bayrağını çekti. Bu maliyet artışının üretime ve ihracata fren, istihdamda ise kayıp olarak yansımada endişe eden üreticiler, doğalgazda **'sanayi indirimi'** bekliyor.

OSMAN KILIC / İSTANBUL

Elektrik zammının sokunu henüz atlatamayan **sanayici**, son gelen doğalgaz zammı ile büyük sıkıntıya girdi. Bu maliyet artışının üretim, ihracat ve istihdamda büyük kayıp yaratacağından endişe duyan üreticiler, doğalgazda **'sanayi indirimi'** talep ediyor. Doğalgaz fiyatlarına geçen hafta yüzde 14,90 zam yapılabileceği açıklanmış ve fiyatların 1 Eylül 2019'dan itibaren geçerli olacağı belirtilmişti. Son bir yılda beş kez zam ve bir kez indirim yapılan doğalgaza gelen toplam zam oranı böylece yüzde 53,8'ibuldu.

Konuyla ilgili ilk tepki **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** Yönetim Kurulu Başkanı **Ercil Bahçivan**'dan gelmişti. Bahçivan yaptığı yazılı açıklamada zam kararının, **sanayicilerle** istişare ederek gözden geçirilmesinde her aşamada fayda gördüklerini belirterek, "Bu fiyat ayarlamalarına **sanayiciler** olarak bir hazırlık zamanının tamamsadan, **sanayicilerle** istişare edilmeden yapılmasını doğru bulmuyoruz. Bu zamlar üretim ekonomisine zarar verebileceği gibi destek olduğumuz enflasyonla mücadele programı ile de bağdaşmıyor" diyerek **sanayicinin** hazırlık yapması için zamlar yapılmasında önce makul bir süre verilmesinin ekonomik gerçekler açısından daha doğru bulduklarını vurgulamıştı.

"SANAYİCİ MUTSUZ VE KIRGINI"

DÜNYAya konuşan Türkiye Kimya **Sanayicileri** Derneği Başkanı Haluk Ercer, üretim ve istihdamda kayıp yaşanmaması için doğalgazda **sanayicilere** ayrıcalık tanıtarak indirim yapılmasını gerektirdiğini vurguladı. Ercer, "**Sanayiciler** olarak zor şartlarda mücadele ediyor,

krizi aşmaya çalışıyoruz. Kapasiteyi düşürmeden üretime devam ediyor, istihdamda kayıp olmaması için ne gerekiyorsa yapıyoruz. Doğalgaz bizim sektörde büyük bir gider kalemi. Sadece bu yıl 2 defa üst üste doğalgaza zam geldi. Bu zamlardan dolayı **sanayici** son derece mutsuz ve kırıgn. Ayrıca dünya piyasalarında doğalgaz fiyatları düşerken bizde yükseliyor. Şu bir gerçek ki doğalgaz zamları maliyetlerimizi artırıyor. Zaten çok düşük karlarla üretim yapıyoruz, yani **sanayici** bu durumu çok hoş karşılanmadı," diye konuştu.

"MALİYET AZALIN KI YABANCI GELSİN"

Bu tür zamların rekabet güçlerini azalttığını söyleyen Ercer, "Türkiye gibi ülkelerde maliyetlerin düşük olması gerekiyor ki yabancı yatırımcı gelsin" dedi. Doğalgaz **sanayici** için daima büyük önem taşıdığı dile getiren Ercer, bu zamlarla ihracatın zorlanacağına dikkat çekti.

"ZAM ENFLASYONU DA KÖRÜKLEYECEK"

TOBB Kimya **Sanayi** Meclis Başkanı Timur Erk, "Bu zam, maliyetleri yükseltecek ve enflasyonu da körukleye-

Dünyada fiyatlar yüzde 50 düştü

Dünyada doğalgaz fiyatları düşme eğilimi gösteriyor. Son bir yılda doğalgazın metreküp fiyatı 4.612 dolardan 2.281 dolara geriledi. Doğalgaz fiyatları dünyada son bir yılda yüzde 50 oranında düştü.

5
Son bir yılda doğalgaza yapılan zam sayısı

%14.9

1 Eylül itibarıyla geçerli olan yeni zam oranı

%37

2018'de doğalgazın sanayide kullanım oranı

cek. Bazı enerji yoğun sektörlerde ciddi bir maliyet artışı oldu. Üstelik bizim de bu konuyla ilgili bize geri dönüşleri oldu" dedi. En azından enerji yoğun üretim yapan sektörlerde bir indirim yapılması gerektiğinin altını çizen Erk, **sanayinin** GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla) içindeki payına dikkat çekerek şöyle konuştu: "15 sene içinde GSMH içindeki pay yüzde 22'lerden yüzde 14'lere düşmüşken **sanayiyi** getirilecek bir yük, maliyetleri artır-

tır. İmalat **sanayinin** GSMH'daki payının artması için, bu tür imalat yapılarına bir indirim gelmesi şart."

İHRACAT ODAKLI ENERJİ POLİTİKASI TALEBİ

Seramik, cam ve çimento sektöründe yapılan zamlara tepki geldi. Seramik Federasyonu ve Cam, Çimento, Seramik İhracatçıları Birliği Başkanı Erdem Çenesiz, önceki gün DÜNYA'ya yaptığı açıklamada, yapılan zamların son yıllarda artışı geçen ihracatta sektörün rekabet gücünü düşüreceğini belirterek, şunları kaydetti: "Enerji maliyetlerindeki yüzde 90'a aşan zam nedeniyle rekabet avantajını kaybetme riskiyle karşı karşıyayız. Sektörümüz, 300 binden fazla dolaylı istihdam yaratan büyük bir yapı. Yerli Katma Değer Raporu da seramik sektörünün ülkemize ne kadar net döviz kazandırdığını net bir şekilde ortaya koyuyor. Sektörümüzün gerçekleştirdiği her 100 dolarlık ihracatın 82 dolarlık ihracatın 62 dolarlık kısmıdır. Bu oran başlı başına bir rekordur. Seramik sektörü ihracatının artması, cari açığın kapanmasında kıyaslanmaz oranda katkı sağlıyor. Yerli katma değer oranı çok yüksek, ancak enerji yoğun bir sektördür. İh-

racatımızın artması için sektöre özel, ihracat odaklı enerji politikalarına ihtiyacımız var. 2018 yılı başından bugüne 20 ayda **sanayi** doğalgaz fiyatına gelen yüzde 91'lik fiyat artışı uluslararası rekabet gücümüzü düşürüyor. Yüksek oranda yerli katma değer yaratan bir sektör olarak enerji politikalarında ihracata dayalı bir bakiş açısına ihtiyacımız var."

2018'DE tüketime sunulan doğalgazın ağırlıklı bölümü elektrik üretiminde kullanıldı. İkinci sırada konut tüketimi, üçüncü sırada **sanayi**, ticarethaneler ve resmi daireler ise dördüncü sırada yer aldı. 2018'de doğalgazın yüzde 37'si **sanayide**, yüzde 26'si konularda, yüzde 25'i **sanayide**, yüzde 8'i ticarethane ve resmi dairelerde tüketildi. Kalan yüzde 4 ise diğer kalemleri oluşturuyor.

SANAYİCİ sadece doğalgaz zamlarından değil, yapılan elektrik zamlarından dolayı da büyük mağduriyet yaşıyor. Hatırlanacağı üzere, Son Kaynak Tedarik Tarifesi Hakkında Tebliğ, 1 Nisan itibarıyla uygulanmaya başlanmış. **Sanayici** nisan ayı elektrik faturalarında birim fiyatta yüzde 25 ila 30 arasında değişen zamlara karşılaştı. Organize **sanayi** bölgelerinde (OSB) başta olmak üzere yüksek enerji tüketicilerine yönelik yapılan düzenleme Türkiye'nin elektrik tüketiminin 4'te 1'ini oluşturan ve yaklaşık 62 milyar kilovatsaatlık tüketimi olan 270'e yakın tüketiciyi büyük sıkıntıya sokmuştu. Ulusal elektrik tarifesinin dışında bırakılan yıllık tüketimi 50 milyon kwh üzerinde olan abonelerin yanı sıra **sanayicilerinin** toplam yıllık tüketimi bu rakama aşan **OSB**'lerin de uygulamanın içerisinde alınması **sanayicilere** fatura şoku yaşattı. Yeni oluşan elektrik maliyetleri kullanım miktarına göre değişiklik gösterirken **sanayicilerin** pek çoğu bir önceki aya göre en az yüzde 25 zamlı elektrik faturasıyla karşılaştı. Öte yandan her ay oluşacak pazar fiyatı ve dönmeselel YEKDEM fiyat artışları nedeniyle bir sonraki fatura döneminin tahmin edilebilir olmaması da **sanayicileri** tedirgin ediyor.

"Enerjide tasarruf seferberliği ilan edilmeli"

tarafından desteklenmesi gerektiğini söyledi. Enerjinin maliyetlerinin **sanayiler** için çok önemli bir maliyet kalemi olduğuna ve kontrol altında olması gerektiğine vurgu yapan Yavuz, "Burada unutulmaması gereken konu da enerjinin dışa bağımlı olması ve döviz bağı olmalıdır. Bunlar da maliyetleri zaman zaman kontrolden çıkarabilir. Petrokimya ve demir çelik gibi sektörlerde daha dikkatli olmak gerekiyor" dedi. **Sanayideki** teknolojinin yenilenmesi gerektiğini söyleyen Yavuz, "**Sanayide** yatırım yapma kabiliyeti şu an için gözüküyor ama umarım en kısa zamanda büyüme ivmesini yakalarız. Maliyet baskısını ortadan kaldırmak için tasarruf ve bilinçli tüketim öneriyorum" şeklinde konuştu. Yavuz, "Enerjide tasarruf seferberliği ilan etmeliyiz. Hem **sanayide** hem de konularda tasarrufa gidilmelidir. Bireysel tüketimde büyük bir israf var. İnsanlar bunun bilincinde değiller, son zamla daha dikkatli tasarrufla bunu ortadan kaldıracaklar" şeklinde konuştu.

"İş dünyasının da enerjisi düşüyor"

başlayan ekonomik türbülansın çıkmaya çalışırken, başta doğal gaz ve elektrik fiyatlarındaki artış iş dünyasının enerjisini düşürüyor" dedi. Zamlarla birlikte enerji maliyetlerinin üretimci zamları raddeyi aştığını bildiren Türkay, "Bu zamlar ile enerji maliyetleri, üretimi zorlayan raddeyi de aştı. Üretim yapmak, iş gücünüzü elinizde tutmak, gittiğe zorlaştı. Yapılan zamlar, bu zor durumda üretimi çıkarmaya geçeriye uyuyor. Karar vericiler, bir an önce durumu tekrar gözden geçirmeli. Üretimle, bu zor durumda çıkarız diyorsak, üretici güçlerini talepleri de göz önüne almalı" dedi. Türkay, şunları söyledi: "Hem enflasyonu hem istihdamı hem ihracata rekabeti hem de maliyetleri düşürmekten yorgun düştük. Daha öngörülebilir bir ekonomik ortam talebimizi yineliyoruz." **ESRA ÖZARAFAT / BURSA**

ESO BAŞKANI KESİKBAŞ:

Zamlar sanayiciyi çok zorluyor

Eskişehir **Sanayi Odası** (ESO) Yönetim Kurulu Başkanı Celalettin Kesikbaş, doğalgaz fiyatlarının pes peşe yapılan zamların üretim ekonomisini zora sokacağını belirtti. Yapılan zamlarla enerji maliyetlerindeki artışın **sanayiciler** için zorlayıcı olduğunu ifade eden Kesikbaş, "Bu durum yurt dışı piyasalarda rekabet gücümüzü azaltıyor" dedi. Yaptığı açıklamada **sanayicilerin** elini taşın altına tutmaktan çekinmediğini ifade eden Kesikbaş, "**Sanayici** zorlu ve rekabetçi iç-dış koşullara karşı fedakârca mücadelesini sürdürüyor. 2018-2019-2020 yılları için **sanayicilerimiz** bütçe ve hedeflerini

yaparken, kar etme yılı olarak değil, mevcut kazanımlarını koruma derdi içerisinde. **Sanayicilerimiz** 'daha az kazansınlar' gibi öngörüler sebebiyle bu tip direkt girdi oluşturan enerji maliyetlerini kaldırmak seviyede değillerdir" diye konuştu.

Kesikbaş, son bir senelik dönemde enerji maliyetlerinin getirdiği karlılığın bilançolara 5-6 puan olumsuz fark getirdiğini de belirtti. Özellikle **OSB**'lerde üretim yapan firmaların elektrige yüzde 11 daha fazla para ödediğine dikkat çeken Kesikbaş, "**OSB** yönetimleri elektrik kullanım miktarının en az 3-4 katı teminat mektubu istiyor. Önemli sayıda şirketimizin elektrige kesildi, üretimi durdu. Birçoğunda yasa takibat devam etmektedir. Bu zamlar ülkemiz için kaçınılmaz ise de, ödemede taksitlenmeden yapılması, **OSB**'lerin teminat mektubu istememesinin sağlanması gibi önlemler alınmalıdır" açıkladığını yaptı. **EKİŞEHİR/DÜNYA**

İstanbul İmalat PMI Ağustos ayında 49.6'da sabit kaldı

İstanbul Sanayi Odası İstanbul İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) Ağustos ayında bir değişim göstermeyerek Temmuz ayındaki 49.6 puanda sabit kaldı. **İstanbul Sanayi Odası** ve IHS Markit verileri, Türk imalat sektörünün üçüncü çeyrek ortalarında dengelenmeye doğru ilerlediğine işaret etti. Yeni siparişlerdeki yavaşlama

yaklaşık son bir buçuk yılın en düşük düzeyinde ölçülürken istihdamı hemen hemen yatay seyretti. Marjete göstere, yeni siparişler, fabrika çıkışları, istihdam, tedarikçilerin teslim süresi ve satın alma stokları gibi göstergelerden elde edilmektedir. 50.0 değerinin üzerinde ölçülen tüm rakamlar sektörde genel anlamda iyileşmeye işaret etmektedir.

Faiz yükü asgari kalmalı

MÜSİAD Genel Başkanı Abdurrahman Kaan, "Üretimin sırtındaki faiz yükünü muhakkak olabildiğince asgari düzeyde tutmamız gerekiyor." dedi. Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Başkanı Abdurrahman Kaan, "Faiz indirimlerinin önümüzdeki dönemde de hem üretici hem de tüketici fiyatlarına olumlu yansımalarının süreceğini tahmin ediyoruz." ifadelerini kullandı. Kaan, TÜİK'in açıkladığı enflasyon rakamlarına ilişkin yazılı bir değerlendirme bulundu. Türkiye ekonomisinde reel sektöre yönelik ivme kaybının hafiflemesinin ağustos ayına ilişkin tüketici fiyatlarına da olumlu yansıdığını aktaran Kaan, "Nitekim bu dönemde Merkez Bankası tarafından açıklanan imalat sanayi kapasite kullanımı ve reel kesim güven endekslerinde artış kaydedilmiş, ayrıca İSO'nun açıkladığı PMI ve MÜSİAD Satınalma Müdürleri Endeksinde de gözle görünür toparlanmalar gerçekleşmişti. Bu bağlamda tüketici fiyatlarındaki yıllık bazda artışının yüzde 15,01 seviyesine gerilemesi, yılın üçüncü çeyreğine yönelik olumlu bir tablo sunmaktadır." değerlendirmesinde bulundu Kaan, önceki yılın ağustos ayında Türkiye'nin maruz kaldığı spekülasyon döviz atağı sebebiyle üretim maliyetlerinde gözlenen artışların tüketici fiyatlarındaki dalgalanmaların temel belirleyicisi olduğunu aktardı. 2019 yılına gelindiğinde ise bilhassa haziran, temmuz ve ağustos aylarını kapsayan dönemde döviz kurunda ciddi oranda istikrar sağlanmasının dikkati çektiğini dile getiren Kaan, şunları kaydetti: Faiz oranlarında gözlenen düşüşü olumlu karşılamakla birlikte, kredi risk primlerinde gözlenen artışların üzerine dikkatle eğilmemiz gerektiğine inanıyoruz. Nitekim MÜSİAD olarak sıklıkla "üretim odaklı" bir ekonomik modele geçiş yapmamız gerektiğini ifade ediyor, üretim ve yatırım hattında tatmin edici bir denge oluşturmak için yoğun bir çaba sarf ediyoruz. Bunun için de üretimin sırtındaki faiz yükünü muhakkak olabildiğince asgari düzeyde tutmamız gerekiyor." Kaan, "Faiz indirimlerinin önümüzdeki dönemde de hem üretici hem de tüketici fiyatlarına olumlu yansımalarının süreceğini tahmin ediyoruz." ifadelerini kullandı. (İHA)

'Üretimin sırtındaki faiz yükünü asgari düzeyde tutmamız GEREKİYOR'

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Başkanı Abdurrahman Kaan, "Faiz indirimlerinin önümüzdeki dönemde de hem üretici hem de tüketici fiyatlarına olumlu yansımalarının sürecini tahmin ediyoruz" ifadelerini kullandı.

Kaan, TÜİK'in açıkladığı enflasyon rakamlarına ilişkin yazılı bir değerlendirme bulundu. Türkiye ekonomisinde reel sektöre yönelik ivme kaybının hafiflemesinin ağustos ayına ilişkin tüketici fiyatlarına da olumlu yansıdığını aktaran Kaan, "Nitekim bu dönemde Merkez Bankası tarafından açıklanan imalat sanayi kapasite kullanımı ve reel kesim güven endekslerinde artış kaydedilmiş, ayrıca İSO'nun açıkladığı PMI ve MÜSİAD Satınalma Müdürleri Endeksinde de gözle görünür toparlanmalar gerçekleşmişti. Bu bağlamda tüketici fiyatlarındaki yıllık bazda artışın yüzde 15,01 seviyesine gerilemesi, yılın üçüncü çeyreğine yönelik olumlu bir tablo sunmaktadır" değerlendirmesinde bulundu.

Kaan, önceki yılın ağustos ayında Türkiye'nin maruz kaldığı spekülasyon döviz atağı sebebiyle üretim maliyetlerinde gözlenen artışların tüketici fiyatlarındaki dalgalanmaların temel belirleyicisi olduğunu aktardı. 2019 yılına gelindiğinde ise bilhassa haziran, temmuz ve ağustos aylarını kapsayan dönemde döviz kurunda ciddi oranda istikrar sağlanmasının dikkatini dile getiren Kaan, şunları kaydetti:

"Böylece kur ataklarından bugüne kadar gelen bir yıllık süre zarfında Türkiye ekonomisi, yeniden rayına oturmuş ve hızlı bir şekilde dengelenme sürecine girmeyi başarmıştır. Merkez Bankası tarafından temmuz ayında alınan 425 baz puanlık faiz indirimi kararı ve bunun piyasa faizlerine hızlı bir şekilde yansımış olması da iç talebin canlanmasına yönelik etkileri bakımından, enflasyon oranı üzerinde oldukça olumlu bir gelişme olmuştur. Bu bağlamda yüzde 15,01 seviyesine çekilen manşet enflasyonun Merkez Bankası'nın para politikalarıyla uyduğuna, faiz indirimlerinin önümüzdeki dönemde de devam edeceğini ve reel sektöre; dolayısıyla da hem üretici hem de tüketici fiyatlarına olumlu yansımalarının sürecini tahmin ediyoruz.

Faiz oranlarında gözlenen düşüşü olumlu karşılamakta birlikte, kredi risk primlerinde gözlenen artışların üzerine dikkatle eğilmemiz gerektiğine inanıyoruz. Nitekim MÜSİAD olarak sıklıkla "üretim odaklı" bir ekonomik modele geçiş yapmamız gerektiğini ifade ediyor, üretim ve yatırım hatında tatmin edici bir denge oluşturmak için yoğun bir çaba sarf ediyoruz. Bunun için de üretimin sırtındaki faiz yükünü muhakkak olabildiğince asgari düzeyde tutmamız gerekiyor."

Kaan, "Faiz indirimlerinin önümüzdeki dönemde de hem üretici hem de tüketici fiyatlarına olumlu yansımalarının sürecini tahmin ediyoruz" ifadelerini kullandı.

Toparlanma sinyali

Yılın ilk çeyreğinde yüzde 2,4 küçülen Türk ekonomisi ikinci çeyrekte düşüş hızını frenledi. Ekonomistler 1,5'lik bir daralma sürecini 4. çeyrekte toparlanma sinyali olarak değerlendirdiler.

Ekonomideki dengeleme ve toparlanma rakamları yansıyor. Yılın ilk çeyreğinde yüzde 2,4 küçülen Türkiye ekonomisi, ikinci çeyrekte de yüzde 1,5 daralma gösterdi. Ekonomistler hız kesen daralmanın 4. çeyrekte büyümeye dönüşeceğini ifade ediyorlar.

Beklentilerden daha iyi Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), yılın ikinci çeyreğine ilişkin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) verilerini açıkladı.

Buna göre, ikinci çeyrekte daralma, yüzde 1,5 ile piyasa beklentilerinden daha iyi geldi. Bu dönemde GSYH, cari fiyatlarla yüzde 15 artarak 1 trilyon 24 milyar 226 milyon lira olarak gerçekleşti.

GSYH'yi oluşturan faaliyetler incelendiğinde, tarım sektörünün toplam katma değeri, nisan-haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre, zincirlenmiş hacim endeksi olarak yüzde 3,4 arttı. Sanayi sektörünün toplam katma değeri yüzde 2,7, inşaat sektörünün yüzde 12,7 ve hizmetler sektörünün yüzde 0,3 geriledi.

Tarım sektörü büyüdü İktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla en yüksek büyüme hızı, yüzde 28,8 ile "tarım, ormancılık ve balıkçılık" sektöründe görüldü.

Takvim etkisinden arındırılmış GSYH, zincirlenmiş hacim endeksi, yılın ikinci çeyreğinde geçen yılın aynı çeyreğine göre yüzde 1,4 azaldı. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH, zincirlenmiş hacim endeksinde ise bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,2 arttı.

Ekonomistler 2020'yi işaret etti Ekim, kasım ve aralık aylarında Kabine ile T.C. Merkez Bankası'nın bugüne kadarki desteklerden daha farklı adımlar atılması gerektiğini ifade eden ekonomistler, asıl çabanın 2020 yılının kurtarılması için gösterilmesi gerektiğini dile getirdi.

Maliye politikalarında revizyona gidilmesi gerekliliğini savunan ekonomistler, KDV iadeleri ve yatırım indirimlerinin mükelleflere ödenmediğini hatırlatarak, özellikle ihracatçıya

önümüzdeki dönemde büyüme rakamlarında sağlıklı bir toparlanma ancak mümkün olabilecektir" görüşünü dile getirdi.

"Son artçıları geride bırakıyoruz" İstanbul Ticaret Borsası (İSTİB) Başkanı Ali Kopuz, iç talepte yaşanan kısmi durgunluk ve yatırımlardaki zayıflamanın etkisiyle ekonomide yüzde 2 civarında daralma beklendiğini kaydederek, "Ancak tahminlerden daha iyi bir performans göstererek yüzde

faiz oranlarının gelecek süreçte yatırımlara da ivme kazandıracağını bildirdi. Avdagiç, "Daralmanın büyümeye dönüşeceği eskiye gelmiş bulunuyoruz. İbre dördüncü çeyrek için pozitif büyümeyi gösteriyor" değerlendirmesinde bulundu.

"Toparlanmanın güçlü sinyallerini gösteriyor" Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı İsmail Gülle, ekonominin beklentilerinin üzerinde bir performans sergilediğini belirterek, "Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 1,5 daraldı. Bir önceki çeyreğe göre ise yüzde 1,2'lik bir artış kaydeden ekonomimiz, toparlanmanın güçlü sinyallerini gösteriyor" dedi. Büyümeyi ihracatın sırtladığını belirten Gülle, "İlk 7 aylık ihracatımız yüzde 2,7 arttı. İhracatımızdaki artış süreci, sürdürülebilir olması ölçüsünde de yeni kapasite artışları için yatırımları tetikleyecek ve büyümeye ek bir pozitif katkı sağlayacaktır. GSYH'nin 2019 yıl genelinde yüzde 0,5-1,5 arası bir artış ile kapatacağımıza inanıyoruz" diye konuştu.

"Ekonomi kritik eşiği atlattı" Ankara Ticaret Odası (ATO) Yönetim Kurulu Başkanı Gürsel Baran, ekonomide ibrenin pozitif çevrileceğini belirterek, "Türkiye ekonomisi kritik eşiği atlattı" ifadesini kullandı. Faiz oranlarının indirilmesinin yakın zamanda yatırımlara ivme kazandıracağına işaret eden Baran, faiz baskısının ortadan kalkmasının büyümeye rakamlarında daha etkili hissedileceğini belirtti.

verilen desteklerin üzerine yeni destekler verilmesi gerektiğini savunuyor. Bahçivan 'Finansman'a dikkat çekti

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** ise GSYH verilerinin, yıla girerken arzu edilen aksine, ekonomideki pozitif büyümenin biraz daha gecikeceğini ortaya koyduğunu belirtti. Kredi büyümesinin pozitif dönüşmediği bir ortamda imalat **sanayisinin** pozitif dönüşmesi beklentilerinin gerçekçi olmadığını aktaran Bahçivan, "Finansman koşullarında yeterli kadar iyileşme ve yatırım ortamında daha güçlü bir düzelleme gerçekleştiği takdirde,

1,5 daralma gerçekleşti. GSYH, önceki çeyreğe göre yüzde 1,2 arttı. Yaşadığımız sarsıntının son artçılarını geride bırakıyoruz" değerlendirmesinde bulundu. Dördüncü çeyrek için pozitif büyüme öngörülüyor İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekib Avdagiç, ikinci çeyrekte, ilk çeyreğe nazaran yüzde 1,2'lik büyüme kaydettiklerini belirterek, tüketim harcamalarındaki daralmanın hız kestiğini, **sanayi** sektöründeki daralmanın da yüzde 3,9'dan yüzde 2,7'ye düştüğünü aktardı. Bu durumun büyümede negatif makasın toparlanma yönünde kapandığını işaret ettiğini vurgulayan Avdagiç, gerileyen

Doğalgaza bir ayda yüzde 30 zam

Doğalgaz fiyatlarına bir ay içerisinde ikinci zam geldi. EPDK'dan yapılan açıklamada, Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketinin (BOTAS) ilan ettiği doğalgaz toptan satış fiyatları kapsamında, konut tüketicilerinin de dâhil olduğu yıllık 300 bin metreküp ve altı tüketiciler için nihai doğalgaz satış fiyatlarında bugünden geçerli olmak üzere yüzde 14,90 artışa gidildiği kaydedildi.

Doğalgaza 1 Ağustos'ta da yüzde 14,97 zam yapılmıştı. Böylece faturaya son bir ayda yüzde 30 zam gelmiş oldu. **İstanbul Sanayi Odası** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, doğalgaz zammının enflasyonla mücadele programı ile bağdaşmadığını belirterek "Bakanlığın

kararını sanayicilerimizle istişare ederek gözden geçirmesinde fayda var. Zamlar yapılmadan önce makul bir süre verilmesini ekonomik gerçekler açısından daha doğru buluyoruz" dedi.

İSO'da "Geri Bildirim Özgüveni"

**BUZDAĞININ
DİBİ**
Rüştü Bozkurt

rustu.bozkurt@dunya.com

Geçen hafta TÜRKONFED'in çok taraflı ve ikili ticaret anlaşmaları bağlamında küçük ve orta ölçek yapının olası fırsatlarının ve tehditlerinin tartışılmasını önemli bir gelişme olarak değerlendirdim. Geçtiğimiz çarşamba günü de İSO Meclis Toplantısı'nda İSO 500'lerle ilgili verilerin bir panelde tartışılmasını izledim. Her iki toplantının da niyet olarak doğru, "yüzleşme kültürü" ve "geri-bildirim döngüsüne önem veren yönetim tekniği" açısından önemli gelişmeleri yansıttığını düşünüyorum.

"Geri bildirim yüzleşmesi", karar vermenin ve etkin yönetimin çok temel araçlarından biri. Geri-bildirim yönteminin ne denli önemli bir yönetim aracı olduğunun ayrıntılarını merak edenler, Klasik Drucker kitabında, ünlü yönetim bilimcisinin "Etkin karar" başlıklı makalesini özenle okumalı. Söz konusu makale 1967 yılında yazılmış, Peter F. Drucker'in klasikleşen çalışmaları arasında yerini almıştır.

Teknik dilde "deneysel mesafe", herhangi bir konuda düşünülen ve tasarlanan sonuçlar ile uygulama sonunda ulaşılan sonuçları arasındaki açığı anlatır. Deneysel mesafe, toplam kaynak kullanımının; verimliliğin, üretkenliğin, etkinliğin ve etkililiğin somut göstergeleridir. Gerçekçi analizlere dayalı geri bildirimler, "aşırı ve noksan değerlendirme" yapmanın sakıncalarını en aza indirir; kaynak kullanma verimliliğini artırır.

İSO'nun kendine ayna tutması
İSO 500'lerle ilgili verilerin önemli özelliği, kurumsallaşmış olmaktır. Verilerin derleme biçimi, değerlendirme metodu, kullanılma biçimi ve yarattıkları sonuçlar eleştirilebilir. Ancak, uzun süre belli bir metotla ve kararlılıkla üretilen veriler, sağlıklı analiz için önemlidir. Oluşan veriler ıslah edilerek tutarlı seriler oluşturulabilir; pratiğe dönüştürülebilir, destekli sağlanabilir.

Bugünün dünyasında "iş süreçleri" ile "işgücü profillerinin" mal

Veri üretimi ve STK'ların sorumlulukları

Ölkemizde ekonominin sık sık kriz ortamına sürüklenmesi için bütün STK'ların ortak sorumlulukları vardır. Bize göre bu sorumlulukların öncelikli olanları şöyledir:

1- Kendi programını üreterek ekonomideki aktörlerin sağlıklı karar almasını besleme: STK olmak için kendi üyelerinin iradesine dayanan, kendi programını ve taleplerini üreten bir yapıda olmak gerekir. Genel doğruların savunulması, siyasi iradenin ne düşünceye kuşkusunun gölgesinde STK olunmaz. Ekonomideki aktörlere, kendi plan, program ve projelerini dayatmayan örgütlenme STK değildir. Ekonomide aktörleri etkileme gücü STK kimliğinin en önemli bileşenidir.

2- Kendi ayakları üzerinde durma, siyasi iradede bağımsızlaşma: STK mutlaka kendi üyelerinin sağlayacağı kaynaklara dayanmalıdır. Doğrudan ya da dolaylı kolektif kaynaklara bağımlı örgütlenmeler STK olamaz; kendi zihni modellerine göre oluşturuldukları gerçeklikleri düz aynalara yansıtamaz.

3- Dünyadaki gelişmeleri yakından izleyerek uyum için projeler üretme: Bir STK dünya genelindeki eğilimleri, onların fırsat ve tehlikeleri, kendi mensuplarının olanak ve kısıtlarını net olarak bilmiyorsa; önce bilgi bağımlılığının ardından da kaynak bağımlılığı ile kimliğini yitirir; kişilik oluşturamaz...Yönetenler de bir müddet sonra kalıcı bir iz bırakmadan yok olup giderler.

4- Yatırım ortamı ve iklimi yaratan değerleri savunma kararlılığı gösterme: Özellikle ekonomik anlamı STK'ların yatırım iklimini yaratmayan, güven oluşturmaya kararlı karşılarında dik durabilenlerdir. STK'nın "doğru politikalar üretme" konusunda açık ve net sözü olmalıdır.

5- Kendini sorgulayarak, edilgenlikten kurtulup etkin hale gelme: STK kendini sorgulamalı; geri-bildirim sonuçlarıyla yüzleşme özgüveni göstermeli, sapmaları ince ayarlar yaparak düzeltip ilerlerse sonuç alabilir.

ve hizmet üretimindeki verimliliklerini, üretkenliklerini, etkililiklerini ve etkinliklerini net olarak bilmeden birikim yeteneklerini koruyarak uzun dönemli geleceğe güven altına alamazlar. Bu açıdan verilerin oluşturulması, verilerin uygun yöntemle enformasyona ve bilgiye dönüştürülmesi, bilgilerin anlaşılması ve son çözümlemede anlamlandırılması ekonominin hayati sorunudur.

Elinin menzilineki standart veriyi "hüner" düzeyine çıkarmadan ve "standart dışı veriye" erişilebilirliği artırarak yeni ürün ve metod geliştirmeden, rekabet gücü yaratmadan, uzun soluklu geleceği güven altına almanın yanından teğet bile geçilemez.

İSO'nun geri-bildirim özgüveni konusunda attığı adım bu açıdan önemli. Bu adım sürdürülmeli. Önce, İSO 500'lerle ilgili "veri derleme yöntemleri" ayrıntılarıyla ele alınmalı. İkinci adım, "derlenen verilerin ne kadar enformasyon ve bilgiye dönüştüğünü" analiz etmek olmalı. İSO 500 verilerinin iş yerleri ölçeğinde "karar değişkeni" olarak kullanılmasının yaygınlığı ve derinliği mutlaka sorgulanmalı. Ayrıca, bu verilerin "siyasi irade kararlarına" ne ölçüde yansıtıldığı, "teşvik sistemlerini" nasıl etkilediği de sorgulanmalı. Sözü ettiğimi

zadımın İSO 500'le ilgili çalışmalarını "veri hamallığı" olmaktan çıkararak; kararlılıkla sürdürülen bu çabayı "...miş gibi yapma" tutaklarından uzak tutacaktır.

İSO'nun "kendine ayna tutma özgüveni adımlarını" sıklaştırır ve hızlandırarsak, ülkemizin temel sorunu olan "verimlilikleri" olması gereken yere doğru ilerletebiliriz.

Tartışma metodu da sorgulanmalı

İSO'nun kamuoyu ile paylaştığı birinci ve ikinci 500 firma verilerinin derlenme amacı "alışkanlık yönetiminden analize yönetime geçiş" yapmadır. İSO üyeleri verilerden bir ders çıkarmalı; analiz sonuçlarına bakarak doğru seçimler yapmalıdır. Kararlılıkla sürdürülen çalışmaların, beklenen sonucu yaratıp yaratmadığından bakıldığında da önemlidir.

İSO'nun kendine ayna tutma özgüveninin yeni mal ve hizmet ürünlerine dönüşmesi, yeni iş yapma metodlarının gelişmesine katkı yapması için bazı adımların atılması gerekir.

Adımların ilki, "standart veri oluşturma metodunun" sorgulanmasıdır. Metot, verilerin hayatın gerçekliklerine yakın sonuçlar vermesini sağlarsa, geleceğe ilişkin kararlarımızın niteliği artar. Sade-

ce anketlere dayanan, bilgi aktaran kesimlerin kültürel değerlerini dikkate almayan, zihniyet sorunlarını görmezden gelen bir veri derleme metodu, sapmaları yüksek ve niteliği olacaktır. İSO özellikle bağımsız uzmanların katılımıyla, İSO 500'lerin veri derleme modelinin varsayımlarını sorgulamalı ve çalışmaya derinlik kazandırmalı.

İkinci adım, yarı-iletken teknolojisindeki gelişmelerin, özellikle de bağlantı ve iletişim alanındaki teknolojik sıçramaların potansiyelleri ile İSO 500 verilerinin nasıl bütünleştirileceğinin sorgulanması olmalı. Süreçlerin uçtan uca ve eş anlı gözetimini ve denetimini sağlayan yeni sensör teknolojileri, insanla-insan, insanla eşya, eşya ile eşya, sistemle insan ve eşya, sistemle-sistem etkileşimini çok farklı düzlemlere taşıyor. Bu yeni oluşumlar bağlamında İSO 500 verilerini analiz etmek, çalışmalarını verimi açısından hayati önemdedir.

Üçüncü adım, dünya genelinde oluşan ve erişilebilen büyük verinin ayıklanarak, İSO verileriyle ilgili olanların karşılaştırmasını yapmaktır. Asıl rekabet gücünü, standart dışı verilerden yeni ürünler ve yeni iş yapma metodlarını geliştirme yaratıyor. Erişilmiş ve elimizin menzilineki verilerin, günümüz dünyasındaki "veri ekosistemi bağlamını" dikkate almazsak, veri hamallıktan öteye geçemeyiz.

Dördüncüsü, "Aşk atılmaktan maksat utmaktır" diyen atasözünde saklı olan gerçektir. Veri derlemenin amacı, alışkanlıkla yönetimden analize yönetime geçektir. Bir adım sonrası, standart dışı verinin saklı bulunduğu Büyük Veriyi ehlileştirerek işimize yarayan verilere erişektir. Sonunda standart dışı işe yarayan verilerden yeni ürünler ve yeni iş yapma metodları geliştirilerek küresel piyasalarda var olabilmektir.

Begincisi ise verilerin birikim yeteneklerini ne ölçüde geliştirdiği hakkında net bilgi sahibi olmaktır. Net bilgi sahibi olursak, etkin koordinasyon yapabilir; rekabet edebilir alanları keşfederek onlara odaklanarak yaratmak istediğimiz sonuçlara ulaşabiliriz.

Bu açıdan bütün STK'ların-kütuda aktarılan-soruları gündeminde diri tutmaları gerekir... Geri-bildirim döngüsünün erdemi-ne inananların, yüzleşme özgüveni göstermeden gelişme yaratılamayacağını bilmek gerekiyor.